

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

OPRICHTER Dr. J. R. BEVERSLUIS

Orgaan van de Nederlandsche Boschbouwvereniging

18e Jaargang

No. 4

April 1946

Oorspronkelijke Bijdragen

IS DE PARTICULIERE BOSCHBEZITTER EEN „ONDERNEMER“?

door

A. te Wechel.

Voor al sedert het einde van de bezetting van Nederland heeft het den schijn en hoort men ook wel de meening verkondigen, dat de particuliere boschbezitter evengoed als de boer een ondernemer is, dus iemand die een onderneming beheert en wel met het doel daarmede winst te maken, althans te voorkomen dat er met zijn „bedrijf“ verlies geleden wordt. Op grond van het feit, dat hij „ondernemer“ is, heeft hij recht op schadeloosstelling voor geleden verliezen tengevolge van den oorlog, in welken vorm dan ook. De schade kan dan berekend worden door een vergelijking van de verkregen inkomsten en de noodzakelijke uitgaven benevens de verandering van de kapitaalwaarde van het bosch, met diezelfde grootheden, berekend voor het jaar 1939 of vroeger.

Door dezen gedachtegang en de daaruit voortvloeiende wijze van rekenen wordt het vraagstuk van de positie van het particuliere boschbezit wel zeer vereenvoudigd en vrijwel tot een min of meer ingewikkeld rekensommetje terug gebracht. Mij spijt dat, al kan niet worden ontkend dat de omstandigheden hiertoe hebben geleid.

Toch hebben wij, naar ik meen, het particuliere boschbezit in ons vaderland met andere dan uitsluitend met koopmansoogen te bekijken. Men behoort te bedenken, dat bijna alle bosschen die wij in Nederland hebben hun ontstaan te danken hebben aan het particuliere initiatief, waarbij maar zelden zuivere commercieele overwegingen over het ontstaan en het verplegen van die bosschen den doorslag hebben gegeven. Voor sommige grootere „bedrijven“ moge het wellicht wel zoo zijn, maar voor de talloze kleinere boschbezittingen, b.v. van 100 ha of minder zijn het, naar ik meen te mogen aannemen, steeds andere dan financieele beschouwingen geweest, die beslisten over boschaanleg of boschbehoud.

Voor zeer velen was het traditie het familiebosch in stand te houden, voor anderen was aanleg en bezit een geldbelegging, die geen rente behoefde te geven, een spaarpot dus, voor weer anderen was het de liefhebberij, voor de jacht die hen deed besluiten bosch in stand te houden en aan te leggen, nog anderen wenschten boschbezit te zijn en te blijven uit pure liefhebberij en tenslotte waren er, gelukkig, ook velen, die zooveel hart hadden voor het bosch als zoodanig, dat zij persoonlijk wenschten mede te werken aan het voortbestaan van het bosch in ons vaderland.

In verreweg de meeste gevallen zal het wel zoo zijn, dat verschillende overwegingen tegelijk gegolden hebben en gelukkig ook nu nog gelden. Wel wil men dikwijls doen voorkomen of het bezit van bosch een uiting van „luxe“ is, maar dit is in verreweg de meeste gevallen zeker niet juist. Men verwacht hier twee zaken. Velen van de particuliere boschbezitters verkeerden onder omstandigheden dat zij zich een zekere luxe kunnen veroorloven, maar dat zegt geenszins, dat het boschbezit als zoodanig als een uiting van luxe moet worden opgevat.

Het is voor Nederland van eminent belang, dat de opvatting als zou het particuliere boschbezit een uiting van luxe zijn geen post vat omdat uit deze beschouwing de overweging zou kunnen voortvloeien, dat feitelijk dit boschbezit iets is, dat alleen ten genoegen van enkele bevoorrechten bestaat en dat dus, volgens velen in dit tijdsge- wricht, gemist zou kunnen worden. Het is in 's lands belang beslist noodzakelijk dat ieder overtuigd geraakt van het feit, dat het particuliere boschbezit voor ons land geheel onmisbaar is, omdat het een uiterst nuttige functie, of eigenlijk verscheidene nuttige functies, vervult.

Uit de opnamen voor de boschstatistiek van Nederland is gebleken, dat wij in ons land op enkele hectaren na beschikken over 250.000 ha bosch. In het allergunstigste geval kan in West Europa, over een geheel land gerekend, het product 4 m³ hout per hectare per jaar opleveren. Dat zou dus neerkomen op een houtproductie binnen onze

landsgrenzen van een miljoen kubieke meters per jaar. De boschtoestanden hier te lande zijn echter nog lang niet zoodanig, dat dit maximum bereikt wordt. We moeten ons voorloopig nog tevreden stellen met een opbrengst van wellicht $2\frac{1}{4}$ m³ per ha per jaar, dus in totaal met ongeveer 600.000 m³. Dit is ongeveer een tiende gedeelte van de houtbehoefte. In normale tijden van vrede en welvaart schijnt dit niet veel te zijn, maar in tijden zooals wij nu beleven en in de naaste toekomst moeten verwachten, kunnen we niet dankbaar genoeg zijn, dat wij in ons land tenminste een zekere hoeveelheid hout kunnen produceeren. Ik ontveins mij daarbij niet, dat onze bosschen in den oorlogstijd dusdanig geleden hebben, dat de opbrengst niet onbelangrijk lager zal zijn dan 600.000 m³ per jaar maar ik overweeg tevens, dat de uitgestrektheid jong bosch naar verhouding nog zeer groot is en vele van deze jonge bosschen geleidelijk gaan bijdragen aan de houtproductie, zoodat we over niet al te langen tijd hooger genoemde jaarlijksche opbrengst weer zullen benaderen. En dit zal vooral het gevolg zijn van het feit, dat een zoo belangrijk gedeelte van de Nederlandsche bosschen in particulier bezit is en niet als „bedrijf”, dat op winst georiënteerd is, is ingericht. Ware dit laatste wel het geval, dan zouden vele, zoo niet de meeste, van die bosschen worden gesloopt, aangezien, commercieel beschouwd, de opbrengsten dier bosschen de kosten niet goed maken. Dit geldt wel zeer in het bijzonder nu de arbeidsloonen zoo hoog worden opgedreven, dat zij het onmogelijk maken het boschbedrijf met winst uit te oefenen. Bij loonen van 60 of 70 cent per uur is geen rendabel boschbedrijf mogelijk. De veronderstelling dat houtprijzen gehandhaafd kunnen worden, waarbij de hooge loonen verantwoord zouden zijn, mag zonder voorbehoud absurd genoemd worden. Zoolang het wereldverkeer zich niet hersteld heeft kan men van hooger hand „loonende” houtprijzen vaststellen, maar direct als het handelsverkeer tusschen de verschillende landen weer meer normaal wordt, zullen we moeten rekenen met een houtimport op groote schaal tegen prijzen, die zéér belangrijk lager zullen zijn dan de thans vastgestelde. Immers kan men uit boschrijke gebieden (Zweden, Finland, Rusland enz.) waar nog een overmaat van oogstbaar hout aanwezig is, zonder dat voor de productie daarvan uitgaven van beteekenis noodig waren, leveren tegen prijzen, die zeer veel lager zullen zijn dan de thans in Nederland geldende prijzen. Ik behoef daarbij nog niet eens te denken aan eventuele verschillen in arbeidsloonen tusschen de noordelijke landen en ons land.

Het is ondenkbaar, dat men door beschermende rechten de houtprijzen op het tegenwoordige peil zou kunnen handhaven. Nog afgezien van het feit, dat die rechten fantastisch hoog zouden moeten zijn, waarmede geen der houtexporterende landen genoegen zou nemen, moge men bedenken, dat lage invoerrechten op hout heel dikwijls moeten dienen als compensatie voor op andere artikelen geheven hooge rechten. Men moge van meening verschillen over het probleem in hoeverre de economie internationaal „geleid” kan worden en men moge het volste vertrouwen koesteren in de F.A.O., maar niettegenstaande dit alles, kan men nuchter denkend, toch niet aannemen, dat de tegenwoordige houtprijzen gehandhaafd kunnen blijven. Op den duur zou dit trouwens een ramp beteekenen. Immers is het hout een onmisbaar artikel voor de welvaart van ons land, waarbij wij bijvoorbeeld slechts behoeven te denken aan het mijnhout, dat onvervangbaar is voor de kolenwinning, terwijl onze industrie weer geheel afhankelijk is van den kolenprijs. Nog meer direct spreekt deze onmisbaarheid bij de klompenfabricatie, bij waterwerken, bij de vervaardiging van gereedschappen voor land- en tuinbouw bij de papiervoorziening en bij tal van andere zaken, waaronder de voorziening in vele dagelijksche behoeften, meer. Voor den boschbouwer mogen de hooge prijzen van voordeel zijn, voor alle andere groepen van Nederlanders is die hoogte ontegenzeggelijk van groot nadeel. Wij aanvaarden thans nog de hooge prijzen van artikelen die uit of met hout vervaardigd worden, maar wij zullen dit niet meer kunnen doen, zoodra wij weer onder rustiger en meer geregelde omstandigheden zullen leven. Onvermijdelijk zal de houtprijs sterk moeten dalen, met als gevolg, dat ook de opbrengsten van de Nederlandsche bosschen veel geringer zullen zijn.

Van „bedrijven” in den zin van zich zelf bedruipende of eventueel winst opleverende ondernemingen zal dan nog veel minder sprake kunnen zijn dan thans, vooral niet als de arbeidsloonen op een peil van 60 of 70 cent per uur, ook voor de boscharbeiders, gehandhaafd blijven. Er bestaan dan twee mogelijkheden, t.w. dat de particuliere boschbezitters zich van hun boschbezit ontdoen door het sloopen van hun bosschen en voor zoover mogelijk het omzetten van bosch in akkers of weiden of dat het bosch door den Staat wordt overgenomen en geen rekening wordt gehouden met de financiële consequenties van deze overname. Beide mogelijkheden zijn funest. Men moge over het feit, dat onze Nederlandsche bosschen niet meer dan voor ongeveer 10% kunnen bijdragen in onze binnenlandsche houtbehoefte zoo denken als men wil, maar

men kan nimmer het feit uit het oog verliezen van welk onschatbaar belang het is, dat in tijden van oorlog en na-oorlog, althans de allernoodzakelijkste behoeften aan hout uit eigen bosschen gedekt kunnen worden. Waar moest het heen, als onze mijnen heelemaal geen hout zouden kunnen krijgen als de grenzen gesloten zijn of om andere redenen geen hout kan worden ingevoerd? Wat zou er overblijven van onze houtverwerkende industrieën, vooral van de zoo nuttige kleinere industrieën voor de vervaardiging van klompen, gereedschappen, borstels, vaten enz., en wat zou er terecht komen van het herstel van onze waterwerken als er geen of bijna geen inlandsch hout beschikbaar was? Inderdaad, wij kunnen nauwelijks dankbaar genoeg zijn, dat er in ons land 250.000 ha bosch is. We kunnen niet anders dan wenschen dat dit areaal gehandhaafd blijft en behooren alles in het werk te stellen om dit te bereiken door te voorkomen, dat de boschbezitters hun bosschen gaan opruimen.

De tweede mogelijkheid, dat de Staat alle particuliere bosschen koopt en dan verder in stand houdt ongeacht de daaraan verbonden kosten kan zeker geen aanbeveling verdienen. Het moge geheel juist zijn, dat een deel van onze bosschen staatsbezit is of wordt, al ware het alleen maar om volkomen zekerheid van instandhouding te hebben en om, wat beheer en verpleging betreft, als voorbeeld te dienen voor vele particuliere boschbezitters, maar van de andere zijde heeft men te bedenken, dat, vooral onder de tegenwoordige omstandigheden, zulke hooge eischen aan de schatkist gesteld worden, dat zooveel mogelijk vermeden dient te worden, dat niet strict noodzakelijke uitgaven op de begroting worden gebracht. En strict noodzakelijk is de omzetting van particulier bosch in staatsbosch niet. Het schijnt mij mogelijk het particuliere boschbezit aantrekkelijkheid te doen behouden, door een reeks van maatregelen, die ook wel eischen aan de schatkist zullen stellen, maar minder dan een staatsbeheer, aangezien de particulier bereid gevonden zal worden zelf een deel van het geldelijk tekort te dragen. Maar daarvoor zal het noodzakelijk zijn, dat men den particulieren boschbezitter niet beschouwt als iemand die slechts een bedrijf uitoefent, maar als iemand, die uit liefde voor het Nederlandsche bosch en wellicht om andere redenen, medewerkt aan het instandhouden van dat bosch en die zich daarvoor opofferingen getroost.

Huldigt men deze opvatting dan is het ook volkomen verantwoord dat de Staat, in den een of anderen vorm, een deel, zelfs het grootste deel, van die opofferingen op zich neemt. Immers biedt de aanwezigheid van de particuliere bosschen groote voordeelen aan den Staat, waarvan de eigenaar niet profiteert. Behalve aan de houtvoorziening in moeilijke tijden moge hier gedacht worden aan verhooging van het natuurschoon en daardoor het bieden van recreatie-mogelijkheden in eigen land, waardoor belangrijke bedragen binnenslands blijven, die anders voor vacantie- en andere reizen naar het buitenland worden gebracht. Verder moge men bedenken, dat de boschbezitter werk verschaft aan tal van Nederlanders, juist in den wintertijd als er overigens weinig werkgelegenheid ten plattelande bestaat, dat de boschbezitter de landbouwers helpt aan het boerengeriefhout, dat voor het boerenbedrijf onmisbaar is en de kleinindustrieelen aan het voor hun bedrijf onmisbare hout en dat de boschbezitter in velerlei opzicht den boschbouw in ons boscharme land bevordert.

Niet als leider van een met verlies werkend bedrijf, in welke positie het particuliere boschbedrijf thans tot op zekere hoogte gedrongen wordt, behoort de particuliere boschbouwer gesteund te worden, maar als medewerker aan de oplossing van een hoogst belangrijk nationaal probleem: het instandhouden en het uitbreiden van het boschgebied in Nederland.

Waarlijk, hij is geen ondernemer, wiens verliezen al of niet vergoed kunnen worden. Hij is een goed Nederlander, die mede werkt aan de instandhouding van het Nederlandsche bosch in het belang van het Nederlandsche volk. Het is billijk, dat de extra-kosten die hij hiervoor maakt uit de staatskas gerestitueerd worden. Aan verlies gevende „ondernemingen” hebben we zeer zeker geen behoefte maar wel aan bosschen, die, juist in ons land, zooveel meer beteekenen dan enkel hout produceerende grondstukken. Geen rekensommetjes zijn hier op hun plaats doch ernstige, diep doordachte overwegingen behooren te leiden tot steun aan den boschbezitter waar deze noodig en nuttig blijkt.

Hoe eerder daarom het begrip „boschbezitter-ondernemer”, althans voor de bezitters van weinig uitgestrekte boschgebieden, weer verdwijnt om plaats te maken voor de opvatting „boschbezitter-welvaartbevorderaar”, des te beter schijnt mij dit te zijn.

In Nederland behooren Staatsboschbeheer en particulier boschbezit over één kam geschoren te worden. Beiden trachten een zelfde doel te bereiken, welk doel in de eerste plaats zal bestaan in het bijdragen aan de verhooging van onze welvaart, hetgeen mogelijk is, ook al werken vele particuliere boschbezitters, zuiver geldelijk gezien, met „verlies”.